



TILLIT: NYCKELN TILL FRIHET?

En enkätstudie om sambandet mellan tillit och skolresultat i socioekonomiskt svagare områden.

Nina Muossa

Examensarbete:	15 hp
Program:	Statsvetarprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	VT 2019
Handledare:	Maria Solevid
Antal ord:	11.734

Abstract

The political debate often mentions low socioeconomic status as the reason for the decreasing school results among pupils in socioeconomic disadvantaged areas. However not every child in schools located in socioeconomic disadvantaged areas perform badly. Based on Coleman's (1988) theory regarding the importance of trust for desired outcomes as well as previous studies inquiring policymakers to implement activities enhancing trust in schools, I therefore hypothesize that trust in teachers leads to positive school results, regardless of socioeconomic status. Hence the aim is to see whether trust beats socioeconomic status and if lack of trust explains why some students fail in school. A questionnaire was handed out to ninth graders in three schools located in Bergsjön and Biskopsgården, two of Gothenburg's most segregated areas.

Using linear regression, the results demonstrated that trust had a significant and positive impact on school results, even after controlling for socioeconomic status, trust within family, gender and length of Swedish residence. However, when using socioeconomic status as a moderating variable, no significant results were given.

This study – despite its minor scale – indicates that trust is important for schools, therefore policymakers should encourage trust building activities in the curriculum.

Nyckelord: *Skolresultat. Skolsegregation. Tillit. Socioekonomisk status. Enkätundersökning.*

Tack

Vill tacka rektorer, lärare och elever på Svartedalsskolan, Sjumilaskolan och Bergsjöskolan. Tack för att ni var villiga att ta emot mig trots att ni hade mycket att göra.

Tack synonymer.se och Google translate, utan er hade jag inte fattat mycket för att klara mig på universitetet.

Stort tack till min handledare, Maria Solevid, för att du varit så hjälpsam och peppande!

Ett stort tack till mina föräldrar för att ni lärde mig att en penna är mäktigare än all världens diamantringar.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Begreppsdefinition	2
3. Syfte	2
4. Teori	2
4.1 Tillit	3
4.2 Tidigare forskning	4
5. Hypotes	5
5.1 Hypotes 1	5
5.2 Hypotes 2	6
5.3 Hypotes 3	6
6. Metod	7
6.1 Enkätundersökning	7
6.2 Urvalet	8
6.3 Operationaliseringar	11
6.3.1 Beroende variabeln: skolresultat	11
6.4.2 Oberoende variabeln: tillit	11
6.4.3 Kontrollvariabler	12
6.4 Analysverktyg	14
7. Resultat & analys	16
8. Diskussion & slutsats	19
Referenser	22
Appendix A	25
Appendix B	30
Appendix C	32

1. Inledning

“It is through education that the daughter of a peasant can become a doctor, that the son of a mineworker can become the head of the mine, that a child of farmworkers can become the president of a great nation.” ~ Nelson Mandela (1994:194. Long Walk to Freedom)

Mandela menade att utbildning är den dörr som öppnar upp möjligheter för människor att skaffa sig ett bättre liv, oavsett om de kommer från ett rikt eller fattigt hem. I Sverige ges alla barn denna möjlighet då skollagen fastslår att alla barn i Sverige har rätt till fri utbildning och av lika god kvalitet oavsett vart i landet individen bor (SFS 2010:800). Dock är det många elever som inte klarar av skolan idag. Skillnader mellan skolorna ökar också allt mer, i vissa skolor i Göteborg är nästan samtliga elever behöriga till gymnasiet medan det i andra knappt är 30 procent (Helander, 22/6-2017). En aspekt som ofta lyfts fram i debatten är att det råder etnisk segregation som innebär att elever med svensk respektive utländsk bakgrund inte möts i skolan. Den etniska skolsegregationen ses bland annat som en konsekvens av det fria skolvalet som enligt Böhlmark, Holmlund & Lindahl (2015), beror på att föräldrar med högre socioekonomisk status – som ofta har svensk bakgrund – placerar sina barn i skolor med bättre skolresultat. Barn med svensk bakgrund hamnar därmed i skolor i socioekonomiskt starka områden medan barn med utländsk bakgrund blir kvar i socioekonomiskt svagare skolor. Det är i skolorna lokaliserade i socioekonomiskt svagare områden som det går allra sämst för eleverna. Forskning har länge visat att låg socioekonomisk status är det som förklarar varför det går sämre för vissa (Böhlmark et al, 2015; Skans & Åslund, 2009; Skolverket, 2018). Dock är det inte alla elever med låg socioekonomisk status (*förkortat SES framöver*) som det går dåligt för i skolan. Vissa elever med låg SES klarar skolan utan problem (Väljaskola.se; Hemmerechts, Vicente, Agirdag och Kavadias, 2018). Samhällsvetenskapliga studier har länge talat om vikten av tillit inom skolan, att det ökar gemenskapen, motivationen och således leder till att goda resultat uppnås. Flertalet studier har visat att elever med högre tillit till lärarna, klasskamraterna och föräldrarna har högre skolresultat än de med låg tillit (Plagens, 1988). Även studier utförda i Sverige har visat på detta (Behtoui & Neergaard, 2016; Jonsson, 2001). Dock har de flesta studierna inte undersökt sambandet mellan tillit och skolresultat i SES-svagare områden. Givet att det inte går dåligt för alla elever i dessa områden, trots relativt lika låg grad av SES är det intressant att se om det råder högre tillit bland eleverna som har högre skolresultat. I de flesta studierna har dessutom samtliga elever som deltagit haft höga skolresultat och därför efterfrågar forskningen inom detta fält fler studier som tar hänsyn till elever med lägre skolresultat (Lindfors, Minkinen, Rimpelä & Hotulainen, 2017). Med hjälp av teorier om tillit ämnar jag i denna uppsats täppa till denna lucka genom att undersöka om det finns ett samband mellan tillit och skolresultat bland elever i SES-svagare områden.

I Skottland har Catts och Ozga (2005) lagt fram en plan på hur tillit kan implementeras inom ramen för läroplanen. Även i Sverige lyfts vikten av tillit upp och år 2016 grundades tillitsdelegationen med syfte att lägga fram hur organisationer och institutioner kan styra med tillit och därmed effektiviseras (Tillitsdelegationen.se). Om tillit visar sig påverka skolresultaten är det något som beslutsfattare kan implementera i läroplanen så att varje barn kan klara av skolan. Skolan är tänkt att vara den arena där alla får en chans till högre utbildning så att de kan vara fria att stå på egna ben. Idag är det många som inte kommer kunna plugga vidare. Om utbildning är *dörren* till frihet, är dess nyckel just nu borttappad hos de flesta skolorna i SES-svaga områden. Huruvida tillit är nyckeln som öppnar upp dörren är något som återstår att ta reda på i denna studie.

2. Begreppsdefinitioner

Fokus ligger på skolor i SES-svaga områden. SES-svaga områden präglas av personer med låg grad av eftergymnasial utbildning, hög arbetslöshet och oftast högre andel personer av utländsk bakgrund (Lundquist, 2017). I Göteborg räknas Angered, Biskopsgården, och Bergsjön som de tre mest SES-svaga enligt Jämlikhetsrapporten¹ (2017). Med SES-svaga skolor avses skolor som ligger i dessa områden.

Utländsk bakgrund avser personer själva födda utomlands och personer födda i Sverige med två utlandsfödda föräldrar. Svensk bakgrund innebär en person född i Sverige med minst en förälder född i Sverige. Båda begreppen utgår från Statistiska Centralbyråns definition (SCB, 2018).

Med bra skolresultat avses att eleven är behörig att fortsätta till *minst* yrkesprogrammen på gymnasiet. För att vara behörig till dessa program krävs att eleven är ”godkänd i svenska/svenska som andraspråk, engelska, matematik samt minst fem andra ämnen” (GymnasieGuiden). Yrkesprogrammen kräver att eleven är godkänd i färre ämnen än högskoleförberedande programmen. Att vara behörig till minst yrkesprogrammen indikerar dock på att eleven kan skaffa sig en högre utbildning än endast grundskoleutbildning.

3. Syfte

Det primära syftet med uppsatsen är att undersöka *om* det bland elever som går i skolor i Göteborgs SES-svaga områden finns ett samband mellan elevernas tillit till lärare och deras skolresultat. Vidare är även syftet att undersöka om sambandet mellan tillit och skolresultat ser olika ut för elever med lägre respektive högre SES. Då SES nämns som en vedertagen anledning till låga skolresultat undersöks detta i denna studie också. För att uppfylla syftet har jag utifrån teori och tidigare forskning utformat tre hypoteser som presenteras längre fram.

4. Teori

Teorin om tillit leder oss in på teorin om socialt kapital. Socialt kapital brukar delas upp i tre underkategorier. Den första är normer och handlar om att ha samma åsikter och strävan inom en gemenskap. Den andra underkategorin är *nätverk* och går ut på att desto fler kontakter vi har, desto större chans har vi att få jobb, information och makt (Skeggs, 2000). Den tredje underkategorin är tillit och handlar om att kunna lita på andra människor för att uppnå bättre resultat. Jag kommer använda mig av underkategorin – tillit. Sociologen James Coleman (1988) har i sin artikel *Social Capital in the Creation of Human Capital* utgått från tillitens påverkan på det humana kapitalet, alltså utbildning och kommer därför stå i fokus i denna uppsats (Plagens, 2011).

Innan vi går vidare in på Colemans teori vill jag först nämna att tillit både kan upprättas på kollektiv- såväl som på individnivå. Robert Putnam mätte socialt kapital på kollektiv nivå och menade på att det är först när grupper kommer samman som tillit, nätverk och normer kan skapas (Behtoui & Neergaard, 2016). Socialt kapital kan dock även finnas på individnivå och handlar då om varje enskild individs relation till andra menar Coleman (1988). Jag kommer utgå från tillit på individnivå.

¹ I jämlikhetsrapporten delas dessa tre områden upp i norra och södra delar. Jag har utifrån Göteborgsbladet (2018) slagit ihop dem och benämner de som Bergsjön, Angered respektive Biskopsgården.

- 4.1 Tillit

Tillit sägs ofta vara den grundessens som håller samhället ihop (Bryk & Schnedier, 2003). Hoy (2002) skriver att tillit i grund och botten handlar om att lita på att andra ställer upp när vi behöver hjälp. Detta håller Coleman (1988) med om och menar på att en institution utan tillit inte kan fortleva. Är vi inte i behov av att lita på andra finns det ingen mening med att ha tillit. Samhället är dock uppbyggt på att vi måste ha tillit till andra människor. Utan mellanmänskliga tilliten skulle samhället ej fungera. För att vi ska utföra ett arbete krävs det att vi litar på att resten av gemenskapen också bidrar med sin insats. Ett exempel många kan känna igen sig i är att låna ut pengar till en vän. Inget kontrakt undertecknas på att du lånat ut 200 SEK men du litar på att vännen ger tillbaka pengarna snarast och att vännen lånar dig pengar om du skulle behöva det i framtiden.

Coleman (1988) delade i sin tur upp tillit i: *tillit inom familjen* och *tillit utanför familjen*. *Inom familjen* avser relationen mellan förälder och barn samt mellan förälder och skolpersonal. Det kan exempelvis handla om att föräldrar bryr sig om att lyssna på sina barn när de talar och visar barnen att deras åsikter är viktiga och värda att höras. Som inledningsvis påpekats visar en stor mängd forskning att barn till föräldrar med hög utbildning klarar skolan bättre då föräldrarna kan förstå läxorna och hjälpa barnet (Skolverket, 2018). Flertalet studier och rapporter visar även att SES och tillit hänger ihop, personer med låg SES har ofta också lägre tillit (Lundquist, 2017). Men Coleman menar samtidigt på att tillit kan byggas även bland individer med lägre tillit. Hög SES inom familjen är betydelselös om barnet inte har stöd från sina föräldrar. Med andra ord, hög SES spelar ingen roll om tilliten samtidigt är lågt. Hög tillit väger därmed upp för låg SES. Ett exempel är att sydasiatiska familjer i USA under 80-talet upptäcktes köpa två exemplar av barnens läroböcker. Det visade sig att ett exemplar givetvis var till barnet självt och den andra till föräldrarna. Föräldrarna hade låg SES men det rådde hög tillit inom familjen då föräldrarna lade ner tid på att lära sig och kunde stödja sina barn med läxorna. Barnen klarade därmed av skolan vilket i sin tur genererade högre humankapital. Det har också visat sig att barn med skilda föräldrar och/eller med stor syskonskara har lägre tillit inom familjen och därmed lyckas sämre i skolan. Detta eftersom de oftast endast får stöd av en förälder eller att föräldrarna inte hinner lägga ner lika mycket tid på att stödja barnet (Jonsson, 2001; Coleman, 1988). Coleman menar vidare att föräldrar som deltar i aktiviteter anordnade av skolan har bättre koll på skolverksamheten då de lär känna lärarna och i högre grad kan vara med och stå för skolans värderingar. Detta gör att både förälder och skolpersonal kan motivera barnet till att göra bra ifrån sig i skolan (Fuller, 2014; Coleman, 1988).

När det gäller tillit utanför familjen är det främst skolan som avses eftersom de flesta barn och ungdomar är i skolan minst fem timmar om dagen, fem gånger i veckan vilket betyder att skolan är som ett ”andra hem” för de flesta barn i samhället. Skolan är alltså i lika stor grad med och bygger (eller raserar) tillit hos barn och ungdomar (Coleman, 1988). För att uppnå resultat i skolan krävs det att föräldrar förlitar sig på att lärarna ger en bra utbildning till barnen och lärare å sin sida behöver lita på att föräldrar ser till så barnen kommer till skolan, gör läxorna i tid och att eleven är med och lyssnar på lektionen. Eleven behöver lita på att läraren ger bra utbildning och finns där när hjälp behövs (Hoy, 2002; Coleman, 1988). I skolan kan tillit mellan elev och lärare, lärare och annan personal eller lärare och föräldrar avses (Bryk & Schneider, 2003). Jag vill poängtera att jag på grund av tidsbrist begränsar mig till att endast mäta tilliten eleven har till sina lärare. Om eleven inte litar på att läraren ger en bra undervisning eller är rättvis i sina bedömningar kommer eleven känna att det är lönlöst

att plugga vilket gör det svårt att upprätthålla en god relation och uppnå goda utfall som i detta fall avser att eleven uppnår kunskapskraven (Basch, 2012).

Bryk & Schneider (2003) talar om att det är viktigt att läraren ser och lyssnar på eleven för att få eleven att känna att den kan och gör bra ifrån sig i skolan. Om eleven känner att läraren inte ser, hör eller lyssnar på den eller inte respekterar deras åsikter kan eleven inte lita på läraren. Vidare skriver Lee (2007) att tillit till läraren ger eleverna en positiv känsla. Att läraren ger stöd och respekterar elevens åsikter skapar motivation och eleven mår bättre för att slutföra studierna.

Sammanfattningsvis kan tillit inom familjen vara en viktig faktor som gör att elever får en bättre skolprestation. Men skolan spelar en minst lika viktig roll. Har elever tillit till sina lärare kämpar de mer i skolan och når bättre resultat.

- **4.2 Tidigare forskning**

Inom sociologi och pedagogik har flera forskningsstudier om sambandet mellan tillit inom familjen, i skolan och skolresultat genomförts, dock med olika utgångspunkt och fokus. Lindfors et al. (2017), har i en longitudinell studie mätt hur tillit inom familjen och i skolan påverkar hälsa och skolresultat bland niondeklassare i Finland. Genom att undersöka sambandet vid två tidpunkter har de kunnat spåra förändringar över tid bland eleverna. Studiens design innebär också att de med större säkerhet kan belägga att orsakssambandet går från tillit till skolresultat och inte tvärtom. Lindfors et al. (2017) kommer fram till att elever med bättre relation till läraren och mer stöd hemifrån uppnår bättre skolresultat och hälsa. De eleverna som hade bättre relation med lärarna litade på att de skulle få hjälp och vågade således redan i tidig ålder ställa frågor för att utveckla sina kunskaper.

Här på hemmaplan utförde Jonsson (2001) en studie med syfte att undersöka huruvida föräldrarnas relation gentemot barnet och skolpersonal påverkade elevens skolprestation och viljan att plugga vidare. Resultatet visade att föräldrars utbildningsgrad och interaktion med barn och skolpersonal hade en större påverkan än materiella och ekonomiska faktorer såsom tillgång till dator för barnet. I studien ingick unga mellan 10 och 18 år vilket då gör att vissa av eleverna redan går på gymnasiet och snart ska kliva ut i arbetslivet eller plugga vidare på högskola medan andra ännu går i fjärde klass. I studien ställdes inte heller några frågor om de faktiska betygen utan endast om prestationen vilket gör att eleven själv kan skatta sin prestation som god även om hen inte når upp till kunskapskraven. Detta problematiserar Jonsson (2001) själv också och menar att betyg möjligen varit ett bättre mått på ifall prestationen är god eller inte.

Ytterligare en studie om sambandet mellan tillit och skolresultat har genomförts av Behtoui och Neergaard (2016) som än en gång åsyftat att mäta tilliten inom familjens påverkan på skolresultaten. 1268 svenska ungdomar deltog i deras enkätundersökning. Studien fokuserar inte på tillit mellan lärare och elev utan mer likt Jonsson (2001), på föräldrarnas relation till skolpersonal, andra föräldrar och tilliten till deras barn. Slutsatsen de drar är att tillit mellan barn och föräldrar samt mellan föräldrar och skolpersonal har en positiv effekt på elevens skolresultat. De har dock inte undersökt relationen mellan elever och lärare, något som är av vikt för att ta reda på om tilliten inom skolan har en påverkan (Plagens, 2011). I Sydkorea har Lee (2007) undersökt just tilliten mellan elev och lärare. Resultaten visade att elever som i högre grad litar på lärarna känner en högre motivation eftersom de upplever att lärarna tror på dem och stöttar dem i skolarbetet vilket i sin tur gör att eleverna presterar bättre.

Colemans (1988) teori har dock inte gått förbi okritiserad. Kritiker menar på att en elev kan känna mycket folk i skolan och i sitt område men ändå ha låga skolresultat. Eleven kan dessutom vara från familjer med en ensamstående förälder men ändå klara sig bra i skolan. Dock kan eleven bygga tillit till sina lärare oberoende av hur deras tillit inom familjen är. Även om tillit inte alltid löser problemen med skolresultat är det en viktig grund för att elever ska lyckas (Fuller, 2014). En studie baserad på kvalitativa intervjuer bland afro-amerikanska killar i USA visade att tillit till en själv, skolsystemet och personerna i skolan var det som gjorde att intervjupersonerna lyckades ta sig vidare till universitetet. Intervjupersonerna lyfte hjälpsamheten och respekten de fick av sina lärare som grunden för att de vågade ställa frågor när något var svårt (Rhoden, 2017). En ytterligare amerikansk studie har visat att elever med utländsk bakgrund hade lättare att klara av skolan när de var omringade av elever som strävade mot högre studier och lärare de kunde lita på oavsett grad av tillit inom familjen, etnisk bakgrund, området de bodde i eller socioekonomisk status (Lee & Lam, 2016).

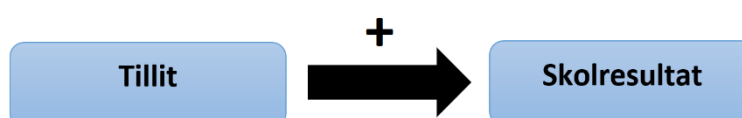
En studie som undersökt sambandet mellan tillit och skolresultat i socioekonomiskt svaga områden är Hemmereichs et al. (2018). De har undersökt skolor i Belgien och som beroende variabel har de endast elevers resultat i matematik. Resultaten visade att hög tillit också var associerat med bättre skolresultat i matematik, även under kontroll för SES och tillit inom familjen. Elever med hög tillit hade alltså bättre resultat i matte oavsett om deras SES var hög eller låg. Jag kommer likt Hemmereichs et al. (2018) att undersöka elever som går i skolor i SES-svaga områden. Dock har Hemmereichs et al. (2018) endast mätt skolprestation utifrån deras betyg i matte. Endast ett betyg mäter inte skolprestationen på ett tillräckligt starkt sätt. Eleven kan vara underkänt i allt annat och detta nämner författarna som problematiskt. Det vore bättre med mått som väger in fler ämnen och detta är en lucka som kan täppas till. Det är även få studier i Sverige som fokuserat på elever i SES-svaga områden när de undersökt sambandet mellan tillit och skolresultat. Det är därför relevant att undersöka för att se om forskningen kanske bör belysa tillit mer när det gäller frågor som rör skolsegregation och ojämlika skolresultat.

5. Hypoteser

5.1 Hypotes 1

Den övergripande hypotesen som benämns *hypotes 1*, är att *elever med högre tillit till lärare, har bättre skolresultat*. Lee (2007) menade på att en elev som litar på sin lärare börjar känna sig motiverad för att plugga och därför gör bra ifrån sig för att klara av skolan. Gemensamma mål inom en grupp ökar prestationen, om en lärare lägger ner tid på att alla elever ska lära sig, ser eleverna att läraren gör ett bra jobb för deras skull vilket då motiverar eleven att i sin tur lägga ner tid på att göra läxorna för att klara av skolan (Plagens, 2011). Detta förklarar tidigare forskning som anledningarna till *varför* tillit påverkar skolresultaten. När elever gör sitt bästa skapas det en god stämning i klassrummet. När lärare och elever arbetar tillsammans med att göra sitt bästa för att uppnå målen, råder det hög tillit och målet kan uppnås. Dock kommer jag inom uppsatsens tidsramar inte kunna mäta mekanismen utan endast *om* det finns ett samband mellan tillit och skolresultat.

Figur 1



Figur 1, visar att oberoende variabeln är tillit och den beroende variabeln är skolresultat. Pluset över pilen indikerar på att sambandet förväntas vara positivt. Desto mer tillit en elev har, desto högre chans bör de ha att vara behöriga till gymnasiets yrkesprogram även under kontroll för SES, längd av tid i Sverige, kön och tillit inom familjen (mer om kontrollvariablerna under *operationaliseringar*).

När det gäller kausaliteten kan det också hävdas att en elev får lägre tillit till skolpersonalen efter att de får ett lågt betyg och att orsakskedjan då snarare går från skolresultat till tillit. Men om en elev känner ilska och låg tillit när de får ett dåligt betyg innebär det utifrån Colemans (1988) teori att eleven redan innan haft låg tillit till institutionen. Om det rådde hög tillit skulle eleven förstått och litat på att läraren haft goda intentioner och att de fått ett lägre betyg då de ska lära sig mer och bli bättre (Ibid). Ännu ett argument för att orsakskedjan går i riktningen jag hävdar är Lindfors et als. (2017) studie som med sin longitudinella design visade att kausaliteten snarare går från tillit till skolresultat.

- **5.2 Hypotes 2**

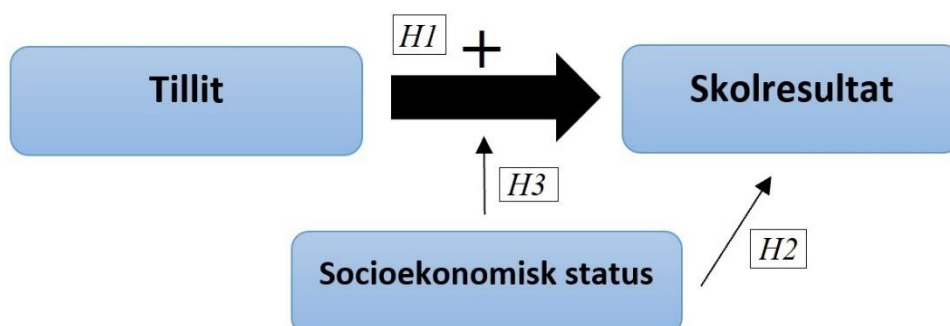
Den främsta konkurrerande hypotesen till min hypotes 1 är att det är SES som påverkar skolresultat snarare än tillit. Alltså att elever med hög SES har bättre skolresultat och högre tillit. Att inkludera en hypotes om SES tjänar därför två syften; dels att jag explicit även prövar en förklaring som ofta pekas ut som väldigt viktig (Böhlmark, 2015; Skolverket, 2018) och därmed undviker att vara *confirmation bias*, alltså att jag endast testar det som kan bevisa min hypotes. Dels att jag också säkerställer att mitt huvudsamband mellan tillit och skolresultat inte är spuriöst, felaktigt. Hypotes 2 lyder därmed: Ju högre SES, desto bättre skolresultat.

- **5.3 Hypotes 3**

Hypotes 3 är att elever med låg SES har goda skolresultat om de samtidigt har hög tillit. Elever med låg tillit och låg SES förväntas ha allra sämst resultat medan elever med låg tillit men hög SES, väntas klara sig snäppet bättre. Elever med hög tillit men låg SES väntas ha minst lika goda resultat som de med hög SES. Med andra ord förväntas effekten av tillit på skolresultat vara starkare bland elever med låg SES än bland elever med hög SES. SES förväntas därmed ha en interaktionseffekt. Utifrån Colemans (1988) teori bör tillit slå SES och det är just därför som tillit är viktigt att bygga inom skolan. Om det visar sig att elever med låg SES men hög tillit klarar skolan lika bra som de med hög SES, har tillit alltså en positiv påverkan för elever med låg SES. I figur 2 ser vi att SES i denna hypotes blir en interaktionsvariabel.

För att summera hypoteserna:

Figur 2



Hypotes 1 (H1): Ju högre tillit eleven har, desto bättre skolresultat.

Hypotes 2 (H2): Ju högre SES eleven har, desto bättre skolresultat.

Hypotes 3 (H3): Sambandet mellan tillit och skolresultat förväntas vara starkare bland elever med låg SES än för elever med hög SES.

6. Metod

Jag inleder detta kapitel med att berätta hur jag genomfört min undersökning, vilka som är med i undersökningen och vilka redskap jag använder för att analysera mitt material.

6.1 Enkätundersökning

För att besvara mina hypoteser gör jag en kvantitativ enkätundersökning bland skolelever i SES-svaga områden. Kvantitativa studier är ute efter att mäta något hos en större grupp människor för att kunna generalisera. En nackdel med kvantitativa studier är att de inte kommer in på djupet av en fråga. Om syftet varit att komma fram till *hur* tillit skapas i skolor hade möjligtvis intervjuer lämpats bättre men då jag vill se *om* tillit har ett positivt samband med skolresultat, är en kvantitativ metod mer användbar. Mina möjligheter att generalisera är större och jag kan undersöka ett större antal personer (Eliasson, 2018).

En fördel med enkäter jämfört med samtalsintervjuer är att exakt samma frågor ställs till samtliga undersökningsspersoner, vilket gör att vi kan se vad alla tycker om en och samma fråga. Det är även en mycket lägre risk för att svarspersonen ska drabbas av *intervjuareffekten* alltså att intervjuaren genom sitt sätt att ställa frågor eller personliga attribut påverkar intervjupersonens svar. En nackdel med enkäter är dock att inga följdfrågor eller fördjupningsfrågor kan ställas. Inte heller går det att veta om svarspersonen förstått frågan korrekt (Ejlertsson, 2005). En annan nackdel är att det finns en risk att få för få svarande. För att försöka minska nackdelarna har jag valt att göra en enkät i pappersform som jag själv delar ut till eleverna i samband med en lektion, en så kallad *gruppenkät*. Genom att jag själv är på plats och kan introducera studien och förtydliga för elever som inte förstår en fråga kan jag någorlunda minska eventuella missförstånd. För att pröva min enkät och få information om hur frågorna uppfattades, genomförde jag en mindre pilotstudie bland 18 personer i åldrarna 13–21. De som deltog i pilotstudien hittade jag i min omkrets, på jobbet och genom kontakter. Majoriteten som deltog har själva gått i skolor i SES-svaga områden (mer om pilotstudien presenteras längre fram).

Något en kan fråga sig är varför jag inte tar befintliga data från exempelvis Skolinspektionen eller Pisa. Jag är väl medveten om att användning av befintliga data från stora utvärderingsprogram skulle ökat antalet analysenheter, möjligheterna att generalisera och validiteten på frågorna eftersom deras frågor har granskats av andra forskare (Esaïasson, Gilljam, Oscarsson, Towns & Wängnerud, 2017). Anledningen till att jag gör en egen enkät istället är för att data från exempelvis Skolverket endast finns på aggregerad skolnivå och för Pisastudien finns data bara på aggregerad nationell nivå. Data från ICCS (International Civic and Citizenship Education Study), ännu ett stort utvärderingsprogram finns på individnivå men i denna undersökning saknas frågor om tillit (ICCS). Ett ytterligare alternativ är den lokala SOM-undersökningen i Göteborg som har ett stort antal svarande och som bland annat mäter tillit. Svarspersonerna i den undersökningen är dock 16–85 åringar i hela Göteborg och inte elever i SES-svaga områden som är mitt fokus. Det finns inte heller frågor om skolresultat i den undersökningen. Sammanfattningsvis finns få eller inga tillgängliga datakällor som mäter både tillit och skolresultat på individnivå bland elever i SES-svaga områden. Tidigare forskning har därför ofta varit i behov av att göra egna enkäter (se Behtoui

& Neergaard, 2016; Lee, 2007; Lindfors et al., 2017) och även jag får vända mig till egen insamlad data.

- **6.2 Urvalet**

Vid statistiska undersökningar är det första steget att välja ut vilken population en vill uttala sig om och sedan välja ut ett mindre antal, ett så kallat urval som undersöks. Urvalet blir sen studiens analysenheter. Populationen jag vill uttala mig om är likt Hemmerechts et al. (2018), elever i SES-svaga områden. Jag har avgränsat mig till Angered, Biskopsgården och Bergsjön då dessa är de SES-svaga i Göteborg (Lundquist, 2017). En annan avgränsning är att endast elever i nian är med i studien. Niondeklassare ska snart vidare till gymnasiet och deras skolresultat spelar en viktig roll för huruvida de kan plugga vidare. Detta går även i linje med tidigare forskning som undersökt på niondeklassare (Behtoui & Neergaard, 2016).

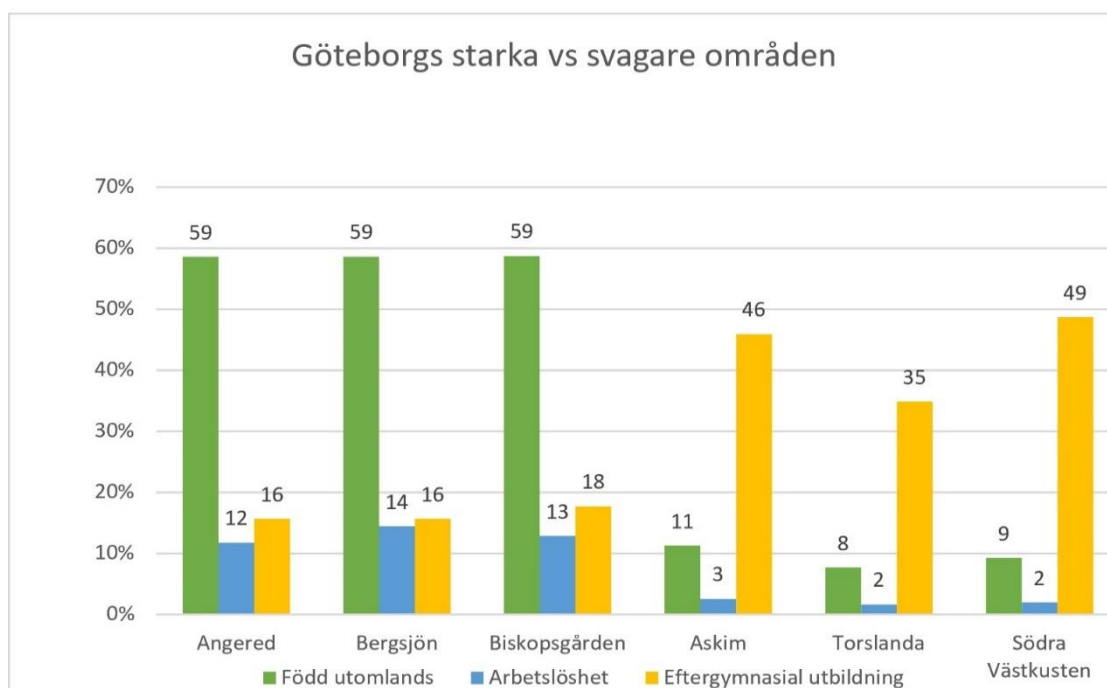
För att komma i kontakt med skolorna skickade jag ut ett mejl samt ringde samtliga 13 kommunala² högstadieskolors rektorer i de aktuella stadsdelarna³. Samtliga skolor hade därmed lika stor chans att komma med i undersökningen. Dock var det endast tre skolor som tackade ja till att medverka i undersökningen och dessa är Svartedalsskolan, och Sjumilaskolan i Biskopsgården samt Bergsjöskolan i Bergsjön. Svarspersonerna är därmed niondeklassarna i Svartedalsskolan (tre klasser), Sjumilaskolan (två klasser) och Bergsjöskolan (tre klasser). Av totalt 166 elever i de åtta klasserna har 134 elever (80,7 procent) besvarat enkäten, vilket var samtliga elever som var på plats på lektionen jag besökte. Det var alltså ingen som vägrade att svara. Bortfallet på 19,3 procent beror enligt lärarna som hade lektionerna jag besökte, på både sjukdom och skolk. Det är viktigt att påpeka att en stor majoritet av eleverna var på plats i skolan och att jag inte hade kunnat nå de frånvarande eleverna på något annat sätt eftersom jag inte har tillgång till deras personuppgifter. Alla elever har dock inte besvarat alla frågor och analyser baseras därför på 112 svarspersoner.

Skolorna som ingår i undersökningen ligger dock i områden som är representativa för övriga SES-svaga områden. Både Biskopsgården och Bergsjön räknas som två av de mest resurssvaga områdena i Göteborg. För det andra, som visas i diagram 1 är de socioekonomiska förhållandena i Angered, Biskopsgården och Bergsjön lika. I diagram 1 ser vi även hur befolkningen i de tre SES-svaga områdena förhåller sig till de tre SES-starkaste områdena (Lundquist, 2017).

² Endast kommunala skolor är med i studien för att se till att skolorna är lika med avseende på huvudman också.

³ I jämlikhetsrapporten (2017) benämns vissa områden i Majorna och Frölunda som SES-svaga områden. Skolor i vissa delar av Majorna och Frölunda tillfrågades därför också för att få upp chansen att få fler skolor med i urvalet. Dessa avböjde dock också att ställa upp.

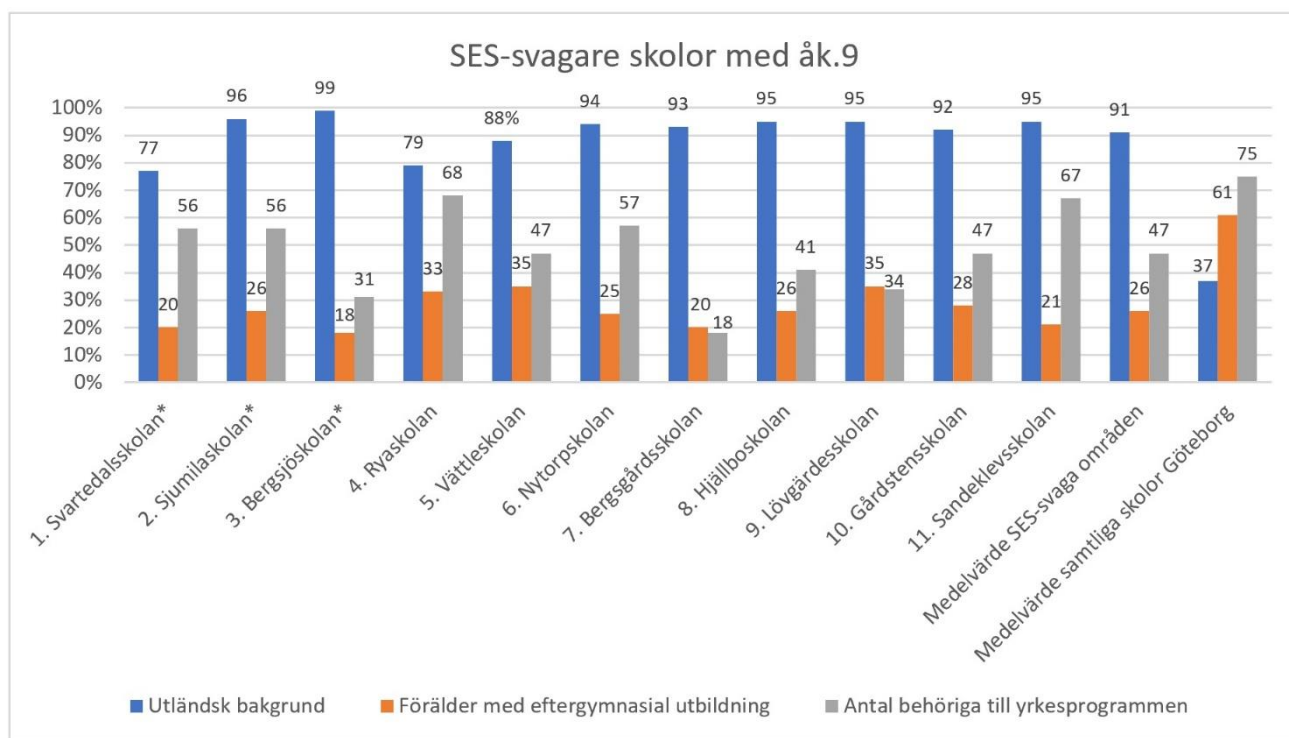
Diagram 1. Andelen utlandsfödda, arbetslösa och med eftergymnasial utbildning i Göteborgs tre mest resurssvaga respektive resursstarka områden.



Källa: Göteborgsbladet (2018)

Angered, Biskopsgården och Bergsjön har liknande förhållanden när det gäller SES, det är få med eftergymnasial utbildning och även högre arbetslöshet här än i de SES-starka områdena. Andel av befolkningen som är född utomlands är över 55 procent medan det i tre av Göteborgs mest SES-starka områden är omkring 10 procent. Givetvis kan annat påverka huruvida befolkningen i områdena är lika eller ej men poängen är att urvalets skolor ligger i områden som liknar varandra. Utöver arbetslöshet och utbildningsnivå kan även olika etniska grupper bära med sig olika grad av tillit. Vissa kan ha hög misstro mot samhällsinstitutioner menar Lee och Lam (2016). Det är dock i stort sett samma etniska grupper som bor i dessa tre områden. Irak och Somalia är de två vanligaste länderna befolkningen i Angered, Bergsjön och Biskopsgården har sitt ursprung från (Göteborgsbladet, 2018).

Diagram 2. Andelen elever med utländsk bakgrund och föräldrar med eftergymnasial utbildning samt andelen behöriga till yrkesprogrammen på gymnasiet i respektive skola i SES-svaga områden.



Kommentar: Skolorna 1, 2 och 4 är belägna i Biskopsgården. Skolorna 5 till 10 i Angered. 3 och 11 i Bergsjön.
* Markerar skolor som är med i denna studie. Samtliga siffror är från Väljaskola.se (2018)

Ytterligare underlag till frågan om undersökningens generaliserbarhet visas i *diagram 2* där vi ser andelen elever med utländsk bakgrund, föräldrar med eftergymnasial utbildning och behöriga till yrkesprogram i alla 13 kommunala skolorna som jag kontaktade i jämförelse med medelvärdet för samtliga kommunala skolor i Göteborg. Vi ser att genomsnittet för elever av utländsk bakgrund i SES-svaga skolor är 91 procent, endast 26 procent har föräldrar med eftergymnasial utbildning och inte ens hälften av eleverna är behöriga till yrkesprogrammen på gymnasiet. För skolorna som är med i urvalet varierar andelen med utländsk bakgrund mellan 77 och 99 procent. Svartedalsskolan som ingår i undersökningen har lite lägre grad av elever med utländsk bakgrund men ligger dock inte långt från övriga skolornas siffror. Samtliga skolor som är med i urvalet har relativt låg grad av föräldrar med eftergymnasial utbildning, mellan 18%-26%. Snittet för Göteborgs kommunala skolor ligger på 61% så alla dessa skolor har elever som ligger under medelvärdet för Göteborg men som inte skiljer sig mycket från snittet för samtliga skolor i Göteborgs SES-svaga områden. Bergsjöskolan skiljer sig från Sjumila- och Svartedalsskolan då endast 31% är behöriga att läsa vidare efter grundskolan men ligger inte långt från medelvärdet för skolorna i SES-svaga områden.

Eleverna i dessa skolor må skilja sig åt personlighetsmässigt, någon må ha stor inre motivation med sig hemifrån medan andra inte har det trots att de har lika låg SES. Detta försöker jag dock ta hänsyn till i min studie genom att ställa frågor om detta (se mer under *operationaliseringar*). Sammanfattningsvis är elevunderlaget i de tre undersökta skolorna i linje med elevunderlaget i övriga grundskolor i SES-svaga områden vilket jag anser är en anledning till att jag kan generalisera svaren till hela populationen, det vill säga elever i SES-svaga områden i Göteborg. Huruvida det går att dra det ett steg längre och generalisera resultaten till andra städer i Sverige eller utanför Sverige är dock tveksamt. I ett sådant fall bör

vi vara säkra på att urvalet är likt populationen i de områdena vi uttalar oss om (Lantz, 2014). För att ens kunna dra några slutsatser måste vi vara säkra på att resultaten är statistiskt signifikanta, något som förklaras under *analysverktyg*.

- **6.3 Operationaliseringar**

För exakta frågeformuleringar se enkäten under *appendix A*.

- **6.3.1 Beroende variabel: skolresultat**

För att mäta den beroende variabeln, skolresultat ställdes två frågor om betyg i enkäten. Första frågan var ”Blev du godkänd i följande ämnen höstterminen 2018?” Ämnena som nämndes var matematik, engelska och svenska/svenska som andraspråk och svarsalternativen var ”Ja; ”Nej, men jag försöker bli bättre” och ”Nej”. Frågor om betyg kan vara känsliga och inte vara något eleverna vill dela med sig av till en främling, hur anonym enkäten än må vara. Ejlertsson (2005) skriver att känsliga frågor ofta leder till ”socialt önskvärda svar” (2005:70) och högre risk att svarspersonen ljugar om sitt svar. Av den anledningen valde jag bort dagens betygsskala A-F. Istället valde jag att bara fråga om eleven är godkänd eller inte. Dessutom inkluderade jag det mjukare nej-alternativet ”Nej, jag försöker bli bättre” för att det inte ska kännas lika pinsamt att svara att en inte är godkänd. Eleven får därmed chans att visa att de försöker bli bättre. Efter pilotstudien kom det även fram att deltagarna tyckte de svarsalternativ jag gav var bättre än betygsskalan A-F. Den andra frågan var ”Förutom matematik, engelska och svenska/svenska som andraspråk, hur många andra ämnen är du godkänd i?” och svarsalternativen var ”inga andra ämnen”, ”1–4 andra ämnen”, ”5–8 andra ämnen” ”mer än 8 andra ämnen men inte alla ämnen” ”godkänd i alla andra ämnen”. Många alternativ ges så att eleven inte ska känna sig generad med att ha för få godkända betyg (Ibid). Den slutgiltiga variabeln kommer ha värde 1 för behörig till minst yrkesprogrammen och värde 0 för obehörig till minst yrkesprogrammen. En behörig elev har svarat att de är godkända i alla tre kärnämnen samt något av alternativen ”5–8 andra ämnen”, ”Mer än 8 andra ämnen men inte alla ämnen” och ”godkänd i alla andra ämnen”. Överlag kan frågan som mäter betygen vara problematisk då eleven kan hitta på. Detta förutsätter därför att jag är tydlig med att enkäten är helt anonym och att det inte finns svar som är rätt eller fel i denna enkät.

- **6.3.2 Oberoende variabeln: tillit**

För att empiriskt kunna mäta tillit operationaliserar jag sex frågor som utgör ett index för tillit. Påståendena löd ”De flesta av mina lärare är bra på att undervisa”, ”De flesta lärarna på min skola är INTE hjälpsamma”, ”De flesta av mina lärare tror på att jag kan klara av skolan”, ”De flesta av mina lärare respekterar INTE mina personliga åsikter”, ”De flesta av mina lärare behandlar elever rättvist” ”De flesta av mina lärare ger mig motivation för att plugga”.

Svarsalternativen är ”1. Stämmer mycket dåligt” ”2. Stämmer ganska dåligt”, ”3. Stämmer ganska bra” och ”4. Stämmer mycket bra”. Det är lika många negativa- som positiva svarsalternativ, vilket gör att behovet av mittenalternativ inte är lika stort i min enkät (Ejlertsson, 2005; Persson, 2016). Under pilotstudien var det inga problem med detta som dykte upp. I litteraturen framhävs att mittenalternativ bör finnas när det rör frågor som folk ej har koll på eller som rör starka politiska åsikter (Ejlertsson, 2005). Mina frågor är sådana där eleven bör ha en uppfattning då det rör skolan. Frågorna för tillitsindexet är av Likert-typ. En fråga av Likert-typ är att en ställer frågan som ett påstående och är bra att använda när en vill se vad folk har för åsikter. I en del av litteraturen riktas dock kritik mot frågor av Likert-typ.

Persson (2016), skriver att folk tenderar att hålla med i påståendet eftersom det låter som den rätta åsikten. Genom att dock både ta med negativa och positiva påståenden kan respondenten se att det är ”ok” att exempelvis tycka att ens lärare inte är hjälpsamma (Ejlertsson, 2005). Att blanda positiva och negativa frågor kan dock förvirra respondenten och göra att någon som ej läser frågorna så noga missar att en fråga är negativ och därför svarar fel från vad de egentligen tycker. För att försöka undvika detta problem har jag därför skrivit ”inte” med stora bokstäver så att det ej blir någon förvirring. När allt kodas in sedan kommer de negativa frågorna omvändas så att samtliga frågor sträcker sig på en skala från ett (lägst) till fyra (högst). Reliabiliteten – om jag mätt sammanhängande saker för liknande frågor – för mitt index kommer jag att mäta med hjälp av Cronbachs alpha. Då jag har flera frågor som alla ska spegla elevens grad av tillit i skolan bör en elev som har hög tillit svarat att de har en högre grad av tillit på de flesta frågorna. Om eleven däremot svarat både hög och låg tillit är det en indikator på att mina frågor är osammanhängande och inte mäter samma sak vilket då innebär att reliabiliteten är låg. Cronbachs alpha kommer ge oss ett värde mellan 0 och 1. Värden över 0,7 brukar i litteraturen avse att det är god reliabilitet men ibland kan även resultat under detta vara accepterat, speciellt om det är få frågor som utgör ett index (Ejlertsson, 2005). Cronbachs alpha för mitt index blev 0,66 men är tillräckligt nära 0,7 för att anses ha god reliabilitet.

De flesta frågorna är inspirerade av tidigare forskning, vissa har jag endast översatt till svenska och använt i min enkät medan jag gjort om andra för att bättre kunna mäta det jag avser mäta (Basch, 2012; Lindfors et al., 2017; ICCS, 2016). Frågorna mäter huruvida elever litar på sina lärare och tror på att de ger de stöd och bra utbildning, något som är en viktig dimension av tillit enligt Lee (2007) och Basch (2012). Om en elev inte anser att läraren är rättvis eller respekterar vad de tycker, visar det på att tilliten är låg. Det är sällan vi anser att någon som är orättvis eller inte respekterar oss går att lita på (Coleman, 1988; Bryk & Schneider, 2003). En ändring jag gjorde efter pilotstudien var att skriva ”de flesta av mina lärare” i frågorna istället för att bara skriva ”lärare”. Detta då flera svars personer i pilotstudien påpekade att det var oklart om frågorna avsåg alla lärare eller inte.

- **6.3.3 Kontrollvariabler**

Samtliga elever i min undersökning går i skolor belägna i SES-svaga områden, men det är troligt att det finns variation i SES inom gruppen. För att försöka isolera att SES är det som orsakar att vissa får högre skolresultat, tar jag hänsyn till SES och det kommer därmed vara en kontrollvariabel. SES avser vanligtvis personens utbildningsgrad, inkomst och yrkesstatus. Jag kommer dock inte kunna mäta föräldrarnas inkomst då eleven inte per automatik har koll på detta. Istället har jag valt att ställa frågan: ”Vilken utbildning har dina föräldrar? (*oavsett om de läst i Sverige eller utomlands*)” alternativen är ”1. har inte gått i skolan”, ”2. grundskola”, ”3. gymnasium” och ”4. högskola/universitet”. Föräldrarnas grad av utbildning blir alltså en proxy för SES i denna studie, något som även Behtoui och Neergaard, (2016) gjort. Desto högre utbildning, desto högre SES⁴. Anledningen till att jag lägger till att eleven inte ska tänka på vart utbildningen är genomförd är för att en elev vars förälder exempelvis utbildat sig till lärare i Mellanöstern, även om de endast jobbar som exempelvis taxiförare i Sverige, ändå har hög kunskap vilket gör att deras utbildningsgrad är högre än en person med

⁴ Efter pilotstudien kom det fram att vissa ungdomar inte vet vad deras föräldrars utbildningsgrad är och därför lade jag även till frågan ”vad jobbar dina föräldrar med?” eftersom yrkesstatus också är en dimension av SES. Det var en öppen fråga vilket innebär att jag sen skulle behöva koda in olika yrken, utifrån litteraturen som högstatus- eller lågstatusyrken. Dock visste de alla flesta i urvalet sina föräldrars utbildningsnivå och därmed används inte yrkesstatus. Pilotstudien hjälpte mig även precisera frågorna ytterligare för att undvika missförstånd. Exempelvis var det svårt för många att förstå vad som menades med ”grundskola eller motsvarande” som jag hade tänkt ställa svarsalternativen som. I den slutliga versionen fick det därmed bli endast ”grundskola”.

låg utbildning och enligt många studier är det just på grund av detta som vissa elever klarar sig bättre i skolan (Jonsson, 2001; Plagens, 2011). För flera av eleverna hade mamman respektive pappan olika grad av utbildning men när jag konstruerat variabeln har jag använt information om den förälder som har högst utbildning, oavsett om det är mamman eller pappan. Vidare funderade jag på att slå ihop kategori 1 och 2 för att det skulle bli jämnt fördelat mellan de olika kategorierna. Dock har de i litteraturen ofta delat upp SES i fyra kategorier (Lee & Lam, 2016). Även om det är låg variation i dessa kategorier jämfört med kategori 3 och 4 (se *tabell 1*, nedan) så väljer jag att inte slå ihop kategori 1 och 2 eftersom elever med föräldrar som åtminstone gått i grundskolan har fått lära sig baskunskaper och har därmed större möjlighet att hjälpa sina barn än en person som inte gått i skolan alls.

Artiklar och forskning talar om att en elev som är ny i landet på grund av språksvårigheter har svårare att klara av skolan (Mahovic, 24/5–2018). Men kontrollvariabeln *tid i Sverige* tar hänsyn till hur länge eleven bott här. Frågan var ”Hur länge har du bott i Sverige?” med svarsalternativen ”1. Mindre än fem år”, ”2. 5–10 år”, ”3. Mer än 10 år men inte hela mitt liv” och ”4. Hela mitt liv”. I variabeln som används i analyserna har jag slagit ihop alternativ 3 och 4 för att minska antalet kategorier som en följd av det relativt låga antalet svars personer. Niondeklassarna är ju 16 år så det är inte en stor skillnad mellan en som bott här i exempelvis 11 år respektive 16 år. De har gått i högstadiet lika länge och har haft tid på sig att lära sig språket.

Ännu en kontrollvariabel är *tillit inom familjen*. Jag kommer inte kunna mäta dimensionen som handlar om huruvida föräldrar deltar i skolan, exempelvis föräldramöten och relationen med lärare på skolan. Det hade krävt tillgång till föräldrarnas kontaktuppgifter. Därför kommer jag endast fråga om elevernas egna uppfattning om deras relation till sina föräldrar. Frågorna som operationaliserar tillit inom familjen är två frågor, ”Mina föräldrar frågar mig hur det går i skolan” samt ”Om jag vill säga något så lyssnar mina föräldrar på mig”. Enligt Coleman (1988) kan så lite som en fråga från en förälder om barnens skolgång visa barnet att skolan är viktig. Tanken var att ha med fyra frågor i indexet för tillit inom familjen. Cronbachs alpha visade dock på väldigt låg reliabilitet ($\alpha = 0,45$) och därför togs frågorna ”Jag får hjälp hemma med läxorna” och ”det är viktigt för mina föräldrar att jag ska få bra betyg i skolan” bort från indexet för att få upp alphavärdet. Cronbachs alpha är fortfarande lågt men något högre ($\alpha = 0,63$) och består dessutom av endast två frågor så lägre alpha kan accepteras (Ejlertsson, 2007). Frågorna som indexet utgör är sprungna ur tidigare forskning och tagna från både Behtoui och Neergaards (2016) och Lindfors et. als (2017) studie så teoretiskt mäter dessa frågor tillit inom familjen⁵.

Kön är den sista kontrollvariabeln eftersom forskning talar om att tjejer har bättre skolresultat och högre tillit (Lee & Lam, 2016). Jag frågar om personen är tjej eller kille. Jag har inte tagit med annat/icke binär som är vanligt att göra idag. Detta beror på att jag sedan tidigare och även efter att ha rådfrågat deltagare i pilotstudien, vet att elever på dessa skolor har en mer ”traditionell” syn på kön. Med ett tredje alternativ skulle fokus från studiens primära syfte skiftats till en debatt om kön. Jag hade kunnat ha en öppen fråga och låta personen själv fylla i men för att undvika att slarv görs väljer jag att ha fasta svarsalternativ med endast ”tjej” och ”kille”.

Då tanken var att även mäta tilliten mellan eleverna, klassrumsklimatet och diskriminering som kontrollvariabler inkluderade jag sådana frågor i enkäten, men de ingår inte i mina

⁵ I *appendix C* presenteras regressionsanalyser för var och en av de fyra frågorna som var tänkta att ingå i indexet enskilt för att visa att resultaten inte förändras något stort.

analyser. Jag fick göra enkäten tidigt i uppsatsprocessen och därför tog jag med fler frågor än jag behövde för att vara säker på att jag hade all information ifall något skulle användas. Bakgrund är exempel på en variabel som fick utelämnas dels på grund av att det var för lite variation, 65 procent hade bakgrund utanför Europa och endast 8 procent i Sverige. Dels tar jag inte med bakgrund eftersom jag har relativt få analysenheter och det finns en risk att min regressionsmodell blir överlastad och då endast säger något precist om urvalet och inte något om övriga populationen (Oxforddictionaries.com).

- **6.4 Analysverktyg**

Då detta är en kvantitativ studie som försöker förklara ett samband använder jag mig av statistiska verktyget *regressionsanalys* och alla analyser görs via programmet *STATA*. Att analysera data med regressionsanalys innebär att en ser hur stor sambandet mellan den oberoende och beroende variabeln är. Det finns dock inget statistiskt verktyg som helt säkert kan påvisa ett kausalt samband. Med hjälp av teori kan jag dock försöka belägga att ett samband bör finnas. Den intressanta siffran för denna uppsats är *b-koefficienten* som visar hur mycket elevens skolresultat går uppåt för varje steg tillit ökar.

R² berättar hur mycket betyg beror på tillit. Ju högre värde på R², större del av variationen i betyg förklaras linjärt av tillit. Eftersom R² ökar ju fler oberoende variabler som läggs till i regressionen är rekommendationen att i multipel regression använda justerat R², som inte påverkas lika mycket av antalet variabler i modellen (Stuart-Hamilton, 2014).

Jag är medveten om att linjär regressionsanalys inte anses korrekt att användas när den beroende variabeln endast har två värden (dikotom variabel) som i mitt fall då skolresultat har värdet 1=behörig och 0=ej behörig. Anledningen till att jag dock väljer att använda mig av linjär- istället för logistisk regressionsanalys är för att linjära regressionsanalysen är mindre komplicerad att tolka och således lättare att presentera för läsaren. Jag är inte den enda att använda mig av linjär regressionsanalys vid användning av en dikotom beroende variabel, se exempelvis studien av Lindgren, Oskarsson & Persson (2019). För att säkerställa resultaten finns dock tabeller med resultat från logistisk regressionsanalys i *appendix B*.

Konfidensnivå avser hur säkra vi vill vara på att resultaten stämmer för hela populationen. 95% konfidensnivå är det vanligaste inom samhällsvetenskapen. Vid studier med färre analysenheter kan det vara svårare att belägga ett samband med högre konfidensnivå vilket innebär att lägre konfidensnivåer kan accepteras (Sauro & Lewis, 2012). Av den anledningen kommer jag acceptera samband ner till 90% konfidensnivå för att minska risken att förkasta ett samband – som egentligen finns – på grund av hög konfidensnivå. Huruvida resultaten beror på slumpen eller är statistiskt signifikanta, alltså att de stämmer för övriga populationen, får vi reda på genom p-värdet. Ska resultaten stämma för hela populationen bör p-värdet inte överstiga 0,10.

Eftersom vi inte kan vara helt säkra på att urvalet är helt lika och inte heller låta samma elever gå om skolan och styra över deras grad av tillit, kan vi inte se om exakt samma persons betyg hade påverkats om de ena skolgången haft hög tillit och andra gången låg tillit. Därför används *kontrollvariabler*. Kontrollvariabler tar hänsyn till andra faktorer som kan tänkas påverka den beroende respektive oberoende variabeln och för att således utesluta spuriösitet, alltså att något annat än min oberoende variabel påverkar beroende variabeln. (Teorell & Svensson, 2007). Kontrollvariablerna i denna studie är valda utifrån tidigare forskningsresultat och dessa är föräldrarnas utbildningsgrad (proxy för SES), tillit inom familjen, kön och hur länge eleven bott i Sverige. Mer om hur kontrollvariablerna påverkar se

operationalisering. Tabell 1 ger en överblick över variablernas medelvärden, antal och standardavvikelser.

Tabell 1. Beskrivande statistik. Antal personer för kategoriska variablerna *utbildning, kön och tid i Sverige*. Medelvärden och standardavvikelser för kontinuerliga variablerna *tillit inom familjen och tillit i skolan* (tillitsindex).

	<i>N</i>	%	Medelvärde	Standardavvikelse	Min.	Max.
Behöriga till yrkesprogram	68	61%				
Ej behöriga	44	39%				
Tillitsindex	112		3,13	0,56	1	4
Familjens tillit	112		3,72	0,46	2	4
Inte gått i skolan	10	9%				
Grundskola	13	12%				
Gymnasiet	37	33%				
Universitetsutb.	52	46%				
Tjej	59	53%				
Kille	53	47%				
Bott i Sve. mindre än 5 år	23	21%				
5–10 år	24	21%				
Mer än 10 år	65	58%				

Kommentar: För exakta frågeformuleringar se *appendix A*. För inkodningar se *operationaliseringar*. Svartalternativen för tillitsindexet (tillit i skolan) och familjens tillit sträcker sig från ”1. stämmer mycket dåligt” till ”4. Stämmer mycket bra”. Antalet svarspersoner är 112 för varje variabel. Utbildning är en proxy för SES.

Tabell 1 visar att en majoritet på 61 procent är behöriga till gymnasiet i Svartedalsskolan, Sjumilaskolan och Bergsjöskolan sammanlagt. Medelvärdet för tillit är 3,13, överlag känner elever hög tillit då de i medel svarat mellan svartalternativ ”stämmer ganska bra” till ”stämmer mycket bra”. Standardavvikelsen berättar hur spridd svartalternativen är från medelvärdet. För tillitsindexet är standardavvikelsen 0,56, alltså avviker svaren i låg grad från medelvärdet och indikerar på att medelvärdet stämmer för de flesta (Teorell & Svensson, 2007). När det gäller tillit inom familjen ligger medelvärdet på 3,72, alltså har de flesta elever hög tillit hemma. Standardavvikelsen är låg (0,46) och det lägsta svartalternativet som kryssats i är ”stämmer ganska dåligt” alltså har ingen av analysenheterna valt alternativet ”stämmer mycket dåligt”.

Det är få elever som uppgett att deras föräldrar inte gått i skolan, majoriteten har uppgett att minst en av föräldrarna har universitetsutbildning och därmed hög SES. Det är en relativt jämn fördelning mellan tjejer och killar. Något som inte har en jämn fördelning är hur länge

eleven bott i Sverige. 58 procent har bott här i mer än 10 år medan de som bott här mindre än fem år respektive 5–10 år är båda 21 procent vardera av totalt 112 elever⁶.

7. Resultat & analys

Resultatkapitlet går igenom resultaten av de multipla regressionsanalyserna för varje hypotesprövning för sig. För hypotes 1 har en regressionsanalys utförts och redovisas i *tabell 1* nedan⁷. I modell 1 till 5 testas kontrollvariablerna enskilt mot sambandet mellan tillit och skolresultat. I modell 7 testas alla variabler samtidigt för att effekten av variabler i vissa fall kan framhävas när de kontrolleras ihop med andra variabler (Teorell & Svensson, 2007). I hypotes 1 väntar jag mig att sambandet mellan tillit och skolresultat ska vara positivt och förbli positivt även under kontroll för SES, tid i Sverige, tillit i familjen och kön.

Tabell 1. Modell 1–5 och 7, effekt av tillit på skolresultat. Modell 6, effekten av SES på skolresultat utan kontrollvariabler. Ostandardiserade b-koefficienter angivna.

	Modell 1: Tillit	Modell 2: SES	Modell 3: Tid i Sverige	Modell 4: Fam. tillit	Modell 5: Kön	Modell 6: SES & skolres.	Modell 7: Alla variabler
Tillitsindex	0,19**	0,21**	0,19**	0,20**	0,19**		0,22**
Utbildning – proxy för SES (ingen utbildning, referenskategori)							
- Grundskola		0,11				0,14	0,18
- Gymnasium		0,18				0,19	0,18
- Universitetsutbildning		0,28*				0,27	0,28*
Längd av tid i Sverige (mindre än 5 år, referenskategori)							
- 5-10 år i Sverige			0,23*				0,23*
- Mer än 10 år			0,43***				0,43***
Familjens tillit				-0,02			-0,11
Kön					0,07		0,05
Skärningspunkt	0,01	-0,24	-0,28	0,07	-0,03	0,40	-0,19
Justerad R2	3%	4%	14%	2%	3%	0%	13%
N (antal)	112	112	112	112	112	112	112

* Signifikant på p-värde $\leq 0,10$, ** Signifikant på p-värde $\leq 0,05$, *** Signifikant p-värde $\leq 0,001$

Kommentar: Den beroende variabeln är kodad 0–1 där 0=ej behörig till minst yrkesprogrammen och 1=behörig. Tillitsindexet består av sex frågor. För exakt frågeformulering se *appendix A*. Tillit har kodats in på en skala som sträcker sig från 1–4 där 4 indikerar på högst tillit. I modell 2, 3 och 6 är ”ingen utbildning” respektive ”mindre än 5 år” referenskategori. Referenskategori avser att övriga presenterade kategorier jämförs med referenskategori. Frågorna för familjens tillit lyder ”mina föräldrar frågar mig hur det går i skolan” och ”om jag vill säga något så lyssnar mina föräldrar på mig”. Detta index har kodats in på en skala som sträcker sig från 1–4 där 4 är högst.

⁶ Jag har inte tillgång till information om könsfördelningen och hur länge eleverna bott i Sverige i klasserna som är med i urvalet. Därmed vet jag inte säkert om svarspersonerna är representativa för hela urvalet. Dock är svarspersonerna representativa för hela populationen.

⁷ Ett test för multikollinearitet utfördes för att se att variablerna inte samvarierade för högt vilket skulle indikera på att jag mätte samma sak. Ett resultat under 4–5 är bra och i denna studie hade inga av variablerna ett högre värde än 3,6 (Teorell & Svensson, 2007).

I modell 1 ser vi att sambandet mellan tillit och skolresultat är positivt och signifikant. För varje steg tillit ökar, ökar också skolresultat med 19 procentenheter. Mellan en person med lägst tillit (1) och en med ganska låg tillit (2) är det alltså 19 procentenheters skillnad. För en person som har allra högst tillit (4) ökar alltså chansen att en är behörig till yrkesprogrammen med fyra gånger så mycket, det vill säga 72 procentenheter. Detta stödjer preliminärt hypotes 1. Andel förklarad varians mellan tillit och skolresultat är 3%, vilket är lågt och betyder att det finns annat som påverkar variationen i skolresultaten och inte endast tillit. Vi har dock inte vägt in kontrollvariablerna utbildning (SES), tid i Sverige, kön och tillit inom familjen. För att därför göra jämförelsen mer rättvis, läggs dessa in som kontrollvariabler. I modell 2 har utbildning lagts till i regressionsmodellen. Under kontroll för utbildning, är sambandet mellan tillit och skolresultat lika stabilt. Utbildning har en självständig påverkan på skolresultat men endast skillnaden mellan elever med föräldrar som har högskoleutbildning och elever med föräldrar som saknar utbildning är signifikant. B-koefficienten visar att elever med högutbildade föräldrar har 27 procentenheter högre sannolikhet att ha godkänt skolresultat jämfört med elever med lägst utbildade föräldrar. Detta ger preliminärt stöd åt hypotes 2. Det finns inga statistiskt signifikanta skillnader i skolresultat mellan elever med föräldrar som saknar utbildning och elever med föräldrar med grundskole- respektive gymnasieutbildning.

I modell 3 läggs antal år eleven bott i Sverige in i regressionsmodellen. Sambandet mellan tillit och skolresultat påverkas inte under kontroll för hur länge eleven bott i Sverige. Tid i Sverige har också en självständig effekt på betyg. Skillnaden mellan elever som bott här i mindre än fem år och de som bott här i 5–10 år är signifikant och visar att de som bott här i 5–10 år har 23 procentenheter högre sannolikhet att vara behöriga till yrkesprogrammen. De som bott här i mer än 10 år har 43 procentenheter högre skolresultat än de som bott här i mindre än fem år.

I modell 4 förblir sambandet mellan tillit och skolresultat oförändrad efter kontroll för tilliten inom familjen. Tillit inom familjen är inte statistiskt signifikant och har alltså ingen påverkan på sambandet mellan tillit och skolresultat. Detta kan bero på att min reliabilitet var låg då alpha var 0,63 och kanske således inte fångade upp tilliten i familjen empiriskt⁸. Dock stödjer detta att även elever utan tillit inom familjen kan uppnå goda skolresultat om de har tillit till läraren (Fuller, 2014). Sambandet mellan tillit och skolresultat påverkas inte heller av kön (se modell 5). Kön har inte heller någon signifikant effekt på skolresultat vilket avviker från tidigare studier som visat att tjejer har högre skolresultat (Behtoui & Neergaard, 2017). Anledningen till detta kan vara att det är för få analysenheter med.

I modell 7 har samtliga variabler testats i samma regression och effekten av tillit på skolresultat påverkas inte av de andra kontrollvariablerna och sambandet är ännu statistiskt signifikant. Effekten av ett poäng mer tillit ökar elevens chans att vara behörig till yrkesprogrammen med 19 procentenheter. Sammanfattningsvis visar detta på stöd för hypotes 1, ju högre tillit desto bättre skolresultat. Elever med högutbildade föräldrar har fortfarande bättre skolresultat än elever med lågutbildade föräldrar (skillnaden är 0,26 på den beroende variabeln skolresultat), detta stödjer hypotes 2. Längre tid i Sverige innebär också högre skolresultat. Tillit inom familjen och kön har fortfarande, under kontroll för andra variabler, ingen signifikant effekt. Som tidigare nämnt kan detta bero på dålig reliabilitet i variabeln för tillit inom familjen. Hur länge eleven bott i Sverige är den variabel som har högst korrelation med skolresultat och är dessutom signifikant. Detta är något som lyfts upp inom debatten om skolan (Mahovic, 24/5–2018). Elever som bott här en längre period har haft längre tid på sig

⁸ Regressionsanalyser med var och en av de fyra frågorna som var tänkta att ingå i indexet för tillit inom familjen visar inte heller på något signifikant resultat (se *appendix C*).

att lära sig språket och är mer bekanta med det svenska skolsystemet och kunskapskraven. Andel förklarad varians är nu 14 procent. Hypotes 1 får stöd av resultaten och därmed kan vi säga att tillit påverkar skolresultaten positivt. Precis som Coleman (1988) och Hoy (2002) menade på är tillit viktig inom skolan för att öka elevernas prestation och uppnå goda resultat. Trots att färre analysenheter varit med i denna studie är resultaten i linje med Hemmereichs et al. (2018) som också visade att tillit hade en påverkan på skolresultaten för elever i SES-svagare områden.

När det gäller svaret på hypotes 2, huruvida SES har en påverkan på skolresultat ser vi i modell 6. SES har inte en direkt signifikant effekt på skolresultat. I modell 7 ser vi att skillnaden mellan de vars föräldrar inte gått i skolan och elever med högskoleutbildade föräldrar är signifikant under kontroll för övriga variabler. Hypotes 2 stämmer därmed då elever med högre SES i högre grad är godkända till yrkesprogrammen. Dock är skillnaden mellan de med hög respektive låg SES inte lika stor som skillnaden mellan de med hög respektive låg tillit. Notera att detta beror på att spannet för tillitsindexet är större då skalan sträcker sig från ett till fyra. SES är en dummy variabel, vilket innebär att det mellan varje kategori endast ökar med ett steg. Mellan de elever vars föräldrar inte gått i skolan och elever med föräldrar som har universitetsutbildning ökar det alltså inte med fyra utan endast med ett steg. Även om föräldrarnas utbildningsgrad spelar roll för elevens skolresultat, spelar tillit alltså en större roll något som enligt Hoy (2002) beror på att tillit ger stöd och motivation till eleven.

För att kunna pröva hypotes 3, om tillit har starkare effekt på skolresultat bland elever med låg SES, har jag inkluderat SES som en interaktionsvariabel. Resultaten presenteras i *tabell 2*.

Tabell 2. Interaktionseffekten av SES för att se om effekten av tillit skiljer sig åt mellan elever med hög respektive låg SES. Beroende variabeln är skolresultat. Ostandardiserade b-koefficienter angivna.

	Modell 8: Interaktion	Modell 9: Interaktion, alla variabler
Tillit	0,14	-0,05
Utbildning – proxy för SES (ingen utbildning, referenskategori)		
Grundskola	0,40	-0,10
Gymnasiet	-0,81	-0,90
Universitetsutb.	-0,95	-0,67
Tillit*Grundskola	-0,09	-0,10
Tillit*Gymnasiet	0,08	-0,90
Tillit*Universitetsutb.	0,12	-0,67
Längd av tid i Sverige (mindre än 5 år, referenskategori)		
- 5-10 år i Sverige		0,25
- Mer än 10 år		0,44***
Fam. Social kapital		-0,13
Kön		0,06
Skärningspunkt	-0,02	0,67
Justerad R2	1%	12%
N	112	112

* Signifikant på p-värde $\leq 0,10$, ** Signifikant på p-värde $\leq 0,05$,
*** Signifikant på p-värde $\leq 0,001$

Kommentar: Tillit*grundskola, tillit*gymnasiet och tillit*universitetsutbildning är variabler för interaktionseffekten.

Tabell 2 visar interaktionseffekten som SES skapar mellan tillit och skolresultat. Modell 8 visar att elever vars föräldrar har högskoleutbildning får bättre skolresultat med 12 procentenheter för varje steg mer tillit. Vi ser dock att interaktionsvariablerna inte är signifikanta. Resultaten förblir insignifikanta även under kontroll för tid i Sverige, tillit inom familjen och kön, i modell 9⁹. Utifrån Colemans (1988) teori om vikten av tillit inom skolan borde tillit haft en starkare effekt för elever med låg SES då tillit ”kompenserar” för låg SES. Dock har jag i denna studie inte lyckats bevisa att tillit skulle vara kompensatorisk. Med ett större urval hade statistiska styrkan i min studie ökat och möjligen hade jag också fått ett resultat som gick i linje med hypotes 3 och vad tidigare forskning sagt.

8. Diskussion & slutsatser

Skolan är den plats där barn kan uppnå mer än vad de blivit givna vid födseln. Enligt lag får alla barn en likvärdig chans till detta i Sverige då utbildning är gratis. Men detta verkar bara vara skrivet på ett vitt papper eftersom många elever i SES-svaga områden inte tar sig vidare till gymnasiet. Färre får en chans att öka sin kunskap om hälsan, sina rättigheter och få

⁹ Även i logistisk regression förblev resultaten insignifikanta, se *appendix B*.

vara med och konkurrera om samhällets högstatusyrken. Om nu låg SES vore anledningen till att vissa inte klarar av skolan, hur kommer det sig då att vissa tar sig från områden såsom Biskopsgården och Bergsjön vidare hela vägen till universitetet? I denna uppsats undersökte jag om det fanns ett samband mellan tillit till läraren och skolresultat bland elever i SES-svaga områden. I uppsatsen har jag främst använt Colemans (1988) teori om tillit, tillsammans med resultat från tidigare studier om tillit och skolresultat. Baserat på teori och tidigare forskning formulerade jag tre hypoteser. 1) Ju högre tillit eleven har till lärarna desto högre skolresultat. 2) Ju högre SES, desto högre skolresultat. 3) tillit har starkare effekt för elever med låg SES än för elever med hög SES. För att pröva hypoteserna utformade jag en enkätundersökning som utfördes bland niondeklassare i tre skolor. Resultaten visade att sambandet mellan tillit och skolresultat förblev signifikant efter kontroll för samtliga kontrollvariabler. Högre tillit till lärarna är alltså associerat med bättre skolresultat, det vill säga högre sannolikhet att vara godkänd i de ämnen som krävs för att vara behörig till minst yrkesprogrammen på gymnasiet. Hypotes 2 visade att SES har en påverkan på skolresultat men först efter att längd av tid i Sverige, tillit inom- samt utanför familjen och kön kontrollerades för. Det är förståeligt då föräldrarnas utbildningsgrad (som utgjort en proxy för SES) inte i sig betyder något om omgivningen inte aktivt stöttar barnet, något som tillit inom- och utanför familjen fångade upp. Har en bostad här i mindre än fem år är det mycket troligt att ens förälder trots hög utbildning inte kan hjälpa till med exempelvis grammatikläxor i svenskan. Hypotes 3 förkastades då interaktionen mellan tillit och SES var insignifikant vilket betyder att sambandet mellan tillit och skolresultat inte var starkare bland elever med låg SES. Colemans teori om att tillit kompenserar för SES har inte visat sig stämma i denna uppsats. Möjligen är tillit inte så starkt att kompensera för låg SES men vi såg även i hypotes 2 att SES inte ensamt hade någon direkt effekt på skolresultat. Tillit må inte vara den avgörande faktorn för elevers skolframgång men givet att tillit visade sig ha en direkt effekt på skolresultat är det rimligt att tänka sig att låg tillit är en tänkbar orsak till problemen i den svenska skolan som inte tagits upp i debatten.

Som nämnt under metoden är en svaghet med enkäter att eleven kan ge ”socialt önskvärda svar” och just den misstanken finns mot att eleverna kan ha överdrivit sina föräldrars utbildningsgrad och betyg. Det är exempelvis fler som är behöriga och har högutbildade föräldrar än vad statistiken för förra årets nior visade. Möjligheten finns ju att denna årskull har högre betyg och högre SES men det är något som jag aldrig kommer kunna bli 100 procent säker på. Men SES visade ändå en effekt (efter att kontrollvariabler infördes) trots att eleverna kan ha överdrivit. Ännu en nackdel är att det var för få analysenheter med, vilket resulterade i låg variation i elevernas grad av SES. Detta har möjligen gjort att jämförelsen inte blivit rättvis och är en möjlig orsak till att hypotes 3 inte kunde verifieras. Bortfallet av elever kan också ha påverkat då eleverna med lägst tillit kanske var de som skolkade från skolan men detta var en liten minoritet då majoriteten var på plats. Givet studiens begränsningar med avseende på att data över tid inte kunnat samlas in, kan jag inte vara helt säker på att kausaliteten är fastställd. Det positiva sambandet jag har funnit mellan tillit och skolresultat är helt i linje med tidigare forskningsresultat (Hemmerechts et al, 2018; Lindfors et al, 2017; Lee, 2007). Detta är ett argument *för* att tillit påverkar skolresultat, och inte tvärtom. För att dock vara helt säker på att omvänd kausalitet inte råder efterlyses longitudinella studier i Sverige. Med tillgång till mer data kan hänsyn även tas till vad som händer med tillit när eleven får ett visst betyg, huruvida tillit ökar eller minskar till läraren. Även data på skolnivå respektive klassnivå, hur skolan styrs, dess budget andel behöriga lärare, klassrumsklimat med mera kan användas som kontrollvariabler i en större studie. Framtida studier kan med ett större antal analysenheter utföra en jämförande studie för att se hur elever i skolor med stort antal högpresterande elever skiljer sig från skolor med färre

andel elever med godkända betyg. Eftersom de flesta studier inom detta fält är kvantitativa kan kvalitativa studier bidra med något nytt. Tillit är ett abstrakt begrepp att operationalisera, därför kan samtalsintervjuer med fördel ställa följdfrågor för att komma åt djupet av hur eleven eller skolpersonal känner. Jag har här endast besvarat *om* tillit har en påverkan, en intressant fråga framtida studier kan spinna vidare på är *hur* tillit skapas i skolan samt *hur* tillit påverkar skolresultaten, alltså den kausala mekanismen som jag på grund av begränsningar inte kunde mäta i denna uppsats.

Inledningsvis nämnde jag Catts & Ozga (2005) som rekommenderat Skottlands beslutsfattare att införa tillitsskapande aktiviteter inom skolan. Trots att tilliten överlag var hög för samtliga elever som deltog i min studie var det ändå de med högre tillit som i större grad var behöriga att plugga vidare till yrkesprogrammen på gymnasiet. Givet att resultaten dessutom visade på signifikanta värden för *hypotes 1* och att skolorna som deltog i studien var representativa för övriga skolor i Göteborgs SES-svaga områden kan det vara så att tillit är det som saknas för många av eleverna som inte klarar skolan idag. Av den anledningen efterfrågar jag i likhet med Catts & Ozga (2005) att tillitsskapande aktiviteter införs i den svenska läroplanen. Det kan exempelvis vara temadagar eller olika fysiska aktiviteter för att föra samman elev och lärare och på så sätt skapa högre tillit. En fördel med att implementera program som främjar tillit är att det inte nödvändigtvis kräver extra resurser i form av pengar eller material. Det är enkelt att avsätta tid för gemensamma aktiviteter. Kritiker kan lyfta fram att det då tar tid från undervisningen men i likhet med forskning som talar om vikten av tillit inom institutioner och utifrån teorin om tillit kommer det på lång sikt ha en positiv effekt (Catts & Ozga, Hemmereichs et al, 2018). Det är inom klassrummets fyra väggar som framtidens yrkespersoner alstras fram. Stor eller liten påverkan, givet dagens problem och orättvisor i skolan är det kanske läge att undersöka införandet av tillitsskapande aktiviteter i skolan så att *alla* barn kan få chansen till en bättre framtid *på riktigt* och inte bara skrivet på ett vitt papper.

Referenser

- Basch, C. *Student-Teacher Trust Relationships and Student Performance* (Doctoral thesis, Education Doctoral, 118). New York: Fisher Digital Publications. Hämtad från https://fisherpub.sjfc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1119&context=education_etd
- Behtoui, A., & Neergaard, A. (2016). Social capital and the educational achievement of young people in Sweden, *British Journal of Sociology of Education*, 37(7), 947-969. DOI: 10.1080/01425692.2015.1013086
- Byrk, S., & Schneider, B. (2004). *Trust in schools*. New York: Russell Sage Foundation.
- Böhlmark, A., Holmlund, H., & Lindahl, M. (2015). *Skolsegregation och skolval* (Skolsegregation och skolval-rapport, 2015:5). Uppsala: Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU).
- Coleman, J. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology*, 94, 95-120, <https://www-jstor-org.ezproxy.ub.gu.se/stable/2780243>
- Catts, R., & Ozga, J. (2005). What Is Social Capital and How Might It Be Used in Scotland's Schools? (CES Briefings, 2005:36). Edinburgh: University of Edinburgh.
- Ejlertsson, G. (2005). *Enkäten i praktiken – En handbok I enkätmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Eliasson, A. (2018). *Kvantitativ metod från början*. Lund: Studentlitteratur.
- Esaiasson P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A., & Wängnerud, L. (2017) *Metodpraktikan*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Fuller, C. (2014). Social Capital and the role of trust in aspirations for higher education, *Educational Review*, 66(2), 131-147, DOI: 10.1080/00131911.2013.768956
- GymnasieGuiden. (u.å). BEHÖRIGHET ATT SÖKA TILL GYMNASIET. Hämtades 15/3-2017 från <https://www.gymnasieguiden.se/informeras/behoerighet-att-soeka-till-gymnasiet-gymnasiebehoerighet>
- Göteborgs stadsledningskontor. (2018). *Göteborgsbladet*. Hämtad från Göteborgs stad https://goteborg.se/wps/wcm/connect/e81af4a2-2917-4367-af19-08b6e789c61c/G%C3%B6teborg_SDN_2018.pdf?MOD=AJPERES&CONVERT_TO=url&CACHEID=e81af4a2-2917-4367-af19-08b6e789c61c
- International Civic and Citizenship Education Study. (2016). *User Guide for the international database*. Hamburg: International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA)
- Helander, V. (22/6-2017). Skolresultaten i Göteborg sjunker. *SVT*. Hämtad 2/5-2019 från <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/skolresultaten-i-goteborg-sjunker>

Hemmerechts, K., Vicente, N., Agirdag O., & Kavadias, D. (2018). Social Capital and Mathematics Achievement of Fourth and Fifth Grade Children in Segregated Primary Schools, *Journal of Education for Students Placed at Risk (JESPAR)*, 23(3), 209-229, DOI: 10.1080/10824669.2018.1428101

Hoy, W. (2002). Faculty trust: A key to student achievement. *Journal of School public Relations*, 23, 88-103,
https://books.google.se/books?hl=sv&lr=&id=SouJCwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA88&dq=trust+between+student+teacher&ots=a6xCd4b2x3&sig=fHQ_h-4w5N7_QrNcvIYgo_nIkGA&redir_esc=y#v=snippet&q=trust%20teacher&f=false

Jerosimic, M. (11/1-2019). Gårdsten inte längre utsatt område. *SVT*. Hämtad 10/5-2019 från <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/gardsten-inte-langre-utsatt-omrade>

Jonsson, J. (2001). *Barn och ungdomars välfärd*. Stockholm: Fritzes.

Khorramshahi, N., & Hellberg, S. (2017). *Särskilt utsatta områden i Göteborg*. Göteborg: Göteborgs stads Social resursförvaltning & Polismyndigheten. Tillgänglig [http://www4.goteborg.se/prod/Intraservice/Namndhandlingar/SamrumPortal.nsf/FC71144625FF4722C12580C30039C45E/\\$File/09B_Bilaga_Analysrapport_Sarskilt_utsatta_omraden_i_Goteborg.pdf](http://www4.goteborg.se/prod/Intraservice/Namndhandlingar/SamrumPortal.nsf/FC71144625FF4722C12580C30039C45E/$File/09B_Bilaga_Analysrapport_Sarskilt_utsatta_omraden_i_Goteborg.pdf)

Lantz, B. (2014). *Den statistiska undersökningen*. Lund: Studentlitteratur AB

Lee, S. (2007). The relations between the student–teacher trust relationship and school success in the case of Korean middle schools. *Educational Studies*, 33(2), 209-216, DOI: 10.1080/03055690601068477

Lee, M., & Lam, B. (2016). The academic achievement of socioeconomically disadvantaged immigrant adolescents: a social capital perspective, *International Review of Sociology*, 26(1), 144-173, DOI: 10.1080/03906701.2016.1112528

Lindfors, P., Minkkinen, J., Rimpelä, A., & Hotulainen, R. (2017). Family and school social capital, school burnout and academic achievement: a multilevel longitudinal analysis among Finnish pupils, *International Journal of Adolescence and Youth*, 23(3), 368-381, DOI:10.1080/02673843.2017.1389758

Lindgren, K., Oskarsson, S., & Persson, M. (2019). Enhancing Electoral Equality: Can Education Compensate for Family Background Differences in Voting Participation? *American Political Science Review*, 113(1), 108-122, doi:10.1017/S0003055418000746

Lundquist, Å. (2014). *Skilnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg - delrapport 2014*. Göteborg: Göteborgs Stad. Tillgänglig: <http://www.socialhallbarhet.se/wp-content/uploads/2014/04/Delrapport2014.pdf>

Mahovic, A. (24/5-2018). 90 000 barn och unga riskerar utanförskap. *SVT*. Hämtad 2/5-2019 från <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/larmrapport-90-000-barn-ar-i-farozonen-for-ett-permanent-utanforskap>

Mandela, M. (1994). *Long Walk to Freedom*. London: Abacus.

Oxford Dictionaries. (u.å). *Overfitting*. Hämtades 19/5-2018 från <https://en.oxforddictionaries.com/definition/overfitting>

Persson, A. (2003). "Svarsalternativ", I A. Persson. (Red.) *Frågor och svar – om frågekonstruktion i enkät och intervjuundersökningar* (s. 81-134). Statistiska Centralbyrån.

Plagens, G. (2011). Social Capital and Education. *Education & Culture (E&C)*, 27(1), 40-64, <https://docs.lib.purdue.edu/eandc/vol27/iss1/art6>

Rhoden, S. (2017). "Trust Me, You Are Going to College": How Trust Influences Academic Achievement in Black Males. *The Journal of Negro Education*, 86(1), 52-64.

SCB, MIS. (2002). *Personer med utländsk bakgrund, Riktlinjer för redovisning i statistiken*. tillgänglig <https://www.scb.se/contentassets/60768c27d88c434a8036d1fdb595bf65/mis-2002-3.pdf>

SFS 2010:800. Skollag. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Skans, N. O., & Åslund, O. (2010). *Etnisk segregation i storstäderna*. (Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, 2010:4). <http://www.ifau.se/upload/pdf/se/2010/r10-04-Etnisk-segregation-i-storst%C3%A4derna.pdf>

Skolverket. (2018). Familjebakgrundens betydelse för betygen har ökat. Hämtad 3/4-2019 från <https://www.skolverket.se/om-oss/press/pressmeddelanden/pressmeddelanden/2018-03-21-familjebakgrundens-betydelse-for-betygen-har-okat>

Sauro, J., & Lewis J. (2012). *Quantifying the User Experience: Practical Statistics for User Research*. Waltham: Elsevier.

Stuart-Hamilton, I. (2007). *Dictionary of Psychological Testing, Assessment and Treatment*. London: Jessica Kingsley Publishers.

Teorell, J., & Svensson, T. (2007). *Att fråga och att svara*. Malmö: Liber AB.

Tillitsdelegationen. (u.å.). *Om Tillitsdelegationen*. Hämtad 17/5-2019 från <http://tillitsdelegationen.se/om-tillitsdelegationen/>

Väljaskola. (2018). *Statistik från skolor*. Hämtad: 1/3-2019 från <http://valjaskola.se/index.html>

Appendix A



GÖTEBORGS UNIVERSITET

Statsvetenskapliga institutionen

Hej!

Denna enkät riktar sig till dig som går i nian. Eftersom politiker och nyheter ofta talar om problemen inom den svenska skolan undersöker denna studie om relationer i skolan och familjen påverkar skolarbetet. Förhoppningsvis leder din medverkan till att vi får viktig information som kan förbättra skolan så att alla kan få en bra utbildning.

Kom ihåg att enkäten är helt anonym vilket innebär att ingen kommer veta vad just du har svarat. Var vänlig och svara därför ärligt på alla frågor. Detta är inte ett prov, det finns inte några rätt eller felaktiga svar, just din åsikt och upplevelse i skolan är det som är viktigt för undersökningen. *Ta god tid på dig och läs igenom frågorna noga.*

Tack så mycket för att du besvarar enkäten! 😊

1. Ange ditt kön:

- Tjej
 Kille

2. Sätt ett kryss för var varje person är född

Var är ...

	I Sverige	Annat land i Europa	Utanför Europa
... du själv född?	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
... din mamma född?	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
... din pappa född?	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

3. Hur länge har du bott i Sverige?

- I hela mitt liv

 I mer än 10 år men inte hela mitt liv

 I 5–10 år

 I mindre än 5 år

4. Vilken utbildning har dina föräldrar? Ange deras högsta avklarade utbildning (Oavsett om de läst i Sverige eller utomlands).

	Har inte gått i skolan	Grundskola	Gymnasium	Högskola/universitet
Mamma	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Pappa	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

5. Vad jobbar dina föräldrar med?

Skriv deras yrke. Eventuellt om arbetslös, skriv "arbetslös", om de studerar, skriv "student".

Mamma:

Pappa:

6. Hur många syskon har du som bor hemma hos dig?

- Jag har inga syskon
-
- 1–2 syskon
-
- 3–4 syskon
-
- 5 syskon eller fler
-

7. Läs varje påstående noga och tänk på hur du känner. Kryssa ett alternativ på varje rad.

	Stämmer mycket dåligt	Stämmer ganska dåligt	Stämmer ganska bra	Stämmer mycket bra
Jag får hjälp hemma med läxorna	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Det är viktigt för mina föräldrar att jag får bra betyg i skolan	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Mina föräldrar frågar mig hur det går i skolan	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Om jag vill säga något så lyssnar mina föräldrar på mig	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

8. Blev du godkänd i följande ämnen höstterminen 2018 (alltså senaste terminen du fick betyg)?

Sätt ett kryss för varje ämne

	Ja	Nej, men jag försöker bli bättre	Nej
Engelska	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Matematik	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Svenska/svenska som andraspråk	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

9. Förutom matematik, engelska och svenska/svenska som andraspråk, hur många andra ämnen är du godkänd i?

- Inga andra ämnen

- 1–4 andra ämnen

- 5–8 andra ämnen

- Mer än 8 andra ämnen men inte alla ämnen

- Jag är godkänd i alla andra ämnen

10. Läs varje påstående noga och tänk på hur du känner. Kryssa ett alternativ på varje rad.

	Stämmer mycket dåligt	Stämmer ganska dåligt	Stämmer ganska bra	Stämmer mycket bra
De flesta av mina lärare är bra på att undervisa	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
De flesta lärarna på min skola är INTE hjälpsamma	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
De flesta av mina lärare tror på att jag kan klara av skolan	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Jag får hjälp av mina klasskamrater med läxorna om jag behöver det	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
De flesta av mina lärare respekterar INTE mina personliga åsikter	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
De flesta lärarna på min skola behandlar elever rättvist	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Det är många elever i min klass som stör mig under lektionen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
De flesta av mina lärare ger mig motivation för att plugga	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

11. Hur viktigt tycker du det är att utbilda sig?

Inte alls viktigt	Ganska oviktigt	Varken viktigt eller oviktigt	Ganska viktigt	Mycket viktigt
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

12. Har du någon gång under din skolgång blivit utsatt för diskriminering av någon/några lärare?

Ja

Nej

13. På en skala från 1 ("nej, absolut inte") till 5 ("ja, helt klart") tycker du det går att lita på lärarna i din skola?

1	2	3	4	5
Nej, absolut inte				Ja, helt klart
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

14. Tycker du det går att lita på eleverna i din skola?

1	2	3	4	5
Nej, absolut inte				Ja, helt klart
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

15. Tycker du det går att lita på människor i allmänhet?

1	2	3	4	5
Nej, absolut inte				Ja, helt klart
<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

Återigen, tack för att du besvarat enkäten och lycka till med studierna! 😊

Har du frågor om studien som du inte vill ställa i klassrummet får du gärna mejla mig på:
gusmuoni@student.gu.se



Appendix B

Här presenteras resultaten från den logistiska regressionen.

Tabell 1. Logistisk regression. Sambandet mellan tillit och skolresultat med kontrollvariabler.

	Skolresultat
Tillitsindex	1,11**
Utbildning – proxy för SES (ingen utbildning, referenskategori)	
- Grundskola	0,82
- Gymnasium	0,87
- Universitetsutbildning	1,39
Längd av tid i Sverige (mindre än 5 år, referenskategori)	
- 5-10 år i Sverige	1,00
- Mer än 10 år	2,00***
Familjens tillit	-0,54
Kön	-0,54
Skärningspunkt	-3,44*
N (antal)	112

* Signifikant på p-värde $\leq 0,10$, ** Signifikant på p-värde $\leq 0,05$, *** Signifikant p-värde $\leq 0,001$

Tabell 1 visar att sambandet mellan tillit och skolresultat är signifikant även med logistisk regression. Notera att B-koefficienten i en logistisk regression inte utläses på samma sätt som i en linjär regression det vill säga koefficienten visar inte hur mycket Y ökar när X ökar med ett steg. Därför kan inte koefficienterna jämföras med varandra. Koefficientens riktning är dock positivt även med logistisk regression vilket även var fallet för den linjära regressionen. Vi ser även att p-värdet är signifikant (p-värdet utläses på samma sätt som för linjär regression) vilket även var fallet i den linjära regressionen. Detta visar på att inga större skillnader hade skett om jag använt logistisk regression.

Tabell 2. Logistisk regression. SES som interaktionsvariabel

	Skolresultat
Tillitsindex	0,21**
Utbildning – proxy för SES (ingen utbildning,	
Grundskola	-1,29
Gymnasiet	-5,14
Universitetsutb.	-4,33
Tillit*Grundskola	0,73
Tillit*Gymnasiet	1,94
Tillit*Universitetsutb.	1,86
Längd av tid i Sverige (mindre än 5 år referenskategori)	
- 5-10 år i Sverige	1,10
- Mer än 10 år	2,06***
Kön	0,26
Familjens tillit	-0,64
Skärningspunkt	1,70
N	112

* Signifikant på p-värde $\leq 0,10$, ** Signifikant på p-värde $\leq 0,05$,
*** Signifikant p-värde $\leq 0,001$

För sambandet mellan tillit och skolresultat när SES används som interaktionsvariabel får vi ett insignifikant resultat, något som vi även fick med linjär regression. Alltså visar tabell 1 och 2 att även om jag använt logistisk regression, hade jag fått liknande resultat som jag fått ut med linjära regressioner.

Appendix C

Här presenteras regressionsmodeller med var och en av de fyra frågorna som var tänkta att utgöra indexet för tillit inom familjen. Frågorna är:

F7a ”Jag får hjälp hemma med läxorna”

F7b ”Det är viktigt för mina föräldrar att jag får bra betyg i skolan”

F7c ”Mina föräldrar frågar mig hur det går i skolan”

F7d ”Om jag vill säga något så lyssnar mina föräldrar på mig”

Notera att frågorna F7c och F7d utgjorde indexet för tillit inom familjen.

I *tabell 1* har frågan (F7a) ”Jag får hjälp hemma med läxorna” lagts in i modellen.

Tabell 1. Samtliga kontrollvariabler är inlagda. Ostandardiserade b-koefficienter angivna.

	Skolresultat
Tillitsindex	0,19**
Utbildning – proxy för SES (ingen utbildning,	
Grundskola	0,13
Gymnasiet	0,15
Universitetsutb.	0,24
Längd av tid i Sverige	
- 5-10 år i Sverige	0,21
- Mer än 10 år	0,41***
Kön	0,04
F7a	0,02
Skärningspunkt	-0,51
Justerad R2	12%
N	111

* Signifikant på p-värde $\leq 0,10$, ** Signifikant på p-värde $\leq 0,05$,

*** Signifikant p-värde $\leq 0,001$

I *tabell 1* ser vi att sambandet mellan tillit och skolresultat är lika starkt och signifikant som det var med tillitsindexet bestående av de två frågorna f7c och f7d. Frågan F7a har alltså ingen påverkan på sambandet. Notera dock att skillnaden mellan de med högst SES och de med lägst SES inte längre är signifikant.

Tabell 2. Sambandet mellan tillit och skolresultat när fråga f7b läggs in i modellen ihop med övriga kontrollvariablerna utbildning, kön och tid i Sverige.

	Skolresultat
Tillitsindex	0,20**
Utbildning – proxy för SES (ingen utbildning,	
Grundskola	0,13
Gymnasiet	0,15
Universitetsutb.	0,25
Längd av tid i Sverige	
- 5-10 år i Sverige	0,21
- Mer än 10 år	0,41***
Kön	0,04
F7b	-0,06
Skärningspunkt	-0,27
Justerad R2	13%
N	112

* Signifikant på p-värde $\leq 0,10$, ** Signifikant på p-värde $\leq 0,05$,
*** Signifikant p-värde $\leq 0,001$

I tabell 2, ser vi att sambandet mellan tillit och skolresultat än en gång går oförändrad och förblir signifikant.

Tabell 3. Frågan F7c läggs in i regressionsmodellen.

	Skolresultat
Tillitsindex	0,21**
Utbildning – proxy för SES (ingen utbildning,	
Grundskola	0,15
Gymnasiet	0,16
Universitetsutb.	0,26
Längd av tid i Sverige	
- 5-10 år i Sverige	0,21
- Mer än 10 år	0,42***
Kön	0,04
F7c	-0,05
Skärningspunkt	-0,36
Justerad R2	13%
N	112

* Signifikant på p-värde $\leq 0,10$, ** Signifikant på p-värde $\leq 0,05$,
*** Signifikant p-värde $\leq 0,001$

Återigen påverkas inte sambandet mellan tillit och skolresultat när endast frågan F7c används som kontrollvariabel.

Tabell 4. Fråga F7d har lagts in i regressionsmodellen.

	Skolresultat
Tillitsindex	0,21**
Utbildning – proxy för SES (ingen utbildning,	
Grundskola	0,20
Gymnasiet	0,20
Universitetsutb.	0,29*
Längd av tid i Sverige	
- 5-10 år i Sverige	0,25*
- Mer än 10 år	0,42***
Kön	0,05
F7d	-0,11
Skärningspunkt	-0,20
Justerad R2	14%
N	112

* Signifikant på p-värde $\leq 0,10$, ** Signifikant på p-värde $\leq 0,05$,
*** Signifikant p-värde $\leq 0,001$

Återigen går sambandet mellan tillit och skolresultat opåverkat och är ännu statistiskt signifikant. Även skillnaden mellan de elever som har föräldrar med universitetsutbildning och de med föräldrar som inte gått i skolan är signifikant (p-värde under 0,10).

Tabell 5. Samtliga frågor som var tänkta att utgöra indexet för tilliten inom familjen läggs in i regressionsmodellen ihop med övriga kontrollvariabler.

	Skolresultat
Tillitsindex	0,21**
Utbildning – proxy för SES (ingen utbildning,	
Grundskola	0,20
Gymnasiet	0,20
Universitetsutb.	0,08
Längd av tid i Sverige (mindre än 5 år referenskategori)	
- 5-10 år i Sverige	0,25
- Mer än 10 år	0,43***
Kön	0,05
F7a	0,03
F7b	-0,07
F7c	-0,01
F7d	-0,13
Skärningspunkt	0,06
Justerad R2	12%
N	111

* Signifikant på p-värde $\leq 0,10$, ** Signifikant på p-värde $\leq 0,05$,
*** Signifikant p-värde $\leq 0,001$

Tabell 6. Samtliga frågor som var tänkta att utgöra indexet för tilliten inom familjen läggs in i modellen där SES är interaktionsvariabeln, tillit oberoende variabeln och skolresultat är beroende variabeln.

	Skolresultat
Tillitsindex	0,05
Utbildning – proxy för SES	
(ingen utbildning,	
Grundskola	0,31
Gymnasiet	-0,56
Universitetsutb.	-0,30
Tillit*Grundskola	-0,02
Tillit*Gymnasiet	0,24
Tillit*Universitetsutb.	0,19
Längd av tid i Sverige	
(mindre än 5 år referenskategori)	
- 5-10 år i Sverige	0,27*
- Mer än 10 år	0,44***
Kön	0,06
F7a	0,04
F7b	-0,06
F7c	-0,02
F7d	-0,13
Skärningspunkt	0,55
Justerad R2	10%
N	111

* Signifikant på p-värde $\leq 0,10$, ** Signifikant på p-värde $\leq 0,05$,
 *** Signifikant p-värde $\leq 0,001$

Eftersom Cronbachs alpha blev så lågt för indexet när samtliga fyra frågor lades in ($\alpha = 0,45$) hade jag kunnat använda frågorna var för sig i regressionsmodellerna. Men tabellerna ovan visar att även om jag använt dessa frågor som enskilda variabler i analyserna – och inte som ett index – hade resultaten inte ändrats något särskilt, varken för hypotes 1, 2 eller 3.